

Haydn var ungefär 40 år när han komponerade de sex stråkkvartetter som utgör opus 20. Han var väl etablerad som en av Europas ledande kompositörer. En smart affärsman och god entreprenör. Framgångsrik och välbeställd. Han planerade sitt yrkesliv väl. I sin tjänst hos fursten Nikolas Esterházy komponerade han och ledde uppföranden av operor, oratorier och en väldig mängd kammarmusik i en rasande takt.

Stråkkvartetten befann sig vid den här tiden i en dramatisk utvecklingsfas. Haydn utvecklade kompositionstekniker som blev en manual för stråkkvartettskomponerande för åtminstone två hundra år framåt. Haydn är för stråkkvartetten vad Bach är för kyrkomusiken. En hörnsten. Uppfinningsrik, musikantisk och formmässigt enastående.

Livet i fursteslottet var tufft för musikerna. Furst Esterházy's palats var Österrike-Ungerns svar på Versailles. Nordanvinden låg på från slätten med sjukdom och tungsinne i släptåg. Det var ganska långt till Wien och alla musikerna tvingades leva åtskilda från sina familjer under långa tider, ofta flera månader i sträck. I sin egenskap av kapellmästare utgjorde Haydn ett undantag. Det var ett slags ödets ironi.

Till skillnad från i princip alla andra områden i livet där han var mycket framgångsrik, var Joseph Haydn's familjeliv mycket olyckligt. Egentligen hade han velat gifta sig med sin svägerska, men hon besvarade inte hans kärlek och valde att gå i kloster. Föräldrarna såg chansen för sin äldre dotter, och äktenskapet som kom till stånd beskrivs i källor som "Haydn's enda misstag".

Hustrun hade inte minsta intresse eller förståelse för hans konstnärskap. Det berättas att hon tog makens färdigskrivna partitursidor och använde till tårtpapper och papiljotter. Inga barn fick de heller och Haydn, som var mycket barnkär, sörjde detta djupt.

Miljön och förutsättningarna för komponerandet var alltså en emotionell krutdurk. På något sätt lyckas Haydn förena två omöjligheter; uppdraget att ständigt producera underhållning till furstens förnöjelse och samtidigt finna uttryck för den känslomässiga sprängkraft som måste förlösas.

Felix Mendelssohn's familjeliv var däremot mycket harmoniskt. Han var mycket fäst såväl vid sin ursprungsfamilj som vid hustrun Cécile och de fem barn som de fick tillsammans.

I historien har Mendelssohn hunnit stå både högt och lågt. En renässans för Mendelssohn pågår sedan drygt femtio år och hans plats bland de allra största blir alltmer ovedersagd.

Mendelssohn hade en musikalisk brådmogenhet som liknade Mozarts. När han vid femton års ålder komponerade sin första symfoni för fullskalig symfoniorkester hade han redan en diger verklista i byrålådan. Stråkkvartetterna är dock inte många; den sjätte stråkkvartetten blev hans sista verk.

Femte stråkkvartetten i Ess-dur ingår i opus 44 som Mendelssohn tillägnade kronprinsen av Sverige. Denne Gustav Gustavsson av Wasa var officer i den österrikiska armén. Han hade varit Sveriges kronprins från sin födelse 1799 och fram till statskuppen 1809. Arméns missnöje med fadern Gustav IV:s regim gjorde att denne störtades i mars 1809 och en ny regeringsform med delad makt mellan konungen och ständerna infördes. Den kungliga familjen lämnade Sverige i december samma år och prins Gustav levde som tronpretendent i exil resten av sitt liv. Karl XIV Johan fruktade honom som ett hot och förbjöd honom 1829 att kalla sig prins av Sverige. Året därpå tilldelade Österrikes kejsare Frans I Gustav Gustavsson titeln prins av Wasa.

Elisabeth Feldt

PERSPEKTIV

– fem speglingar

1809

ULRICEHAMNS KYRKA 27 SEPTEMBER 2009

Klarakvartetten

Dieter Schöning, violin

Wiveca Rydén Mårtensson, violin

Johanna Fridolfsson, viola

Lena Bergström, violoncell

Klarakvartetten har spelat tillsammans sedan 1997. De framträder i vitt skilda sammanhang runtom i Sverige. Ibland spelar de hos kammarmusikföreningar eller i konserthus. Ofta hörs de i Lutherska missionskyrkan eller på Liseberg. **Dieter Schöning** är konsertmästare i GöteborgsOperans orkester. Bland stämkamraterna i förstaviolinistämman finns **Wiveca Rydén Mårtensson**. **Johanna Fridolfsson** spelar viola i samma orkester. **Lena Bergström** kombinerar frilansspel med undervisning.

Konserten är den första i serien PERSPEKTIV.

Nästa konsert
den 11 oktober

1859

18.00 *Jeanette Liljestränd*

18.30 *Elisabeth Feldt och Mikael Holmlund*

www.svenskakyrkan.se/ulricehamn

Joseph Haydn (1732-1809)

Stråkkvartett nr. 25 i C op 20 nr 2

Moderato

Capriccio: Adagio

Minuet: Allegretto

Fuga a quattro soggetti

Felix Mendelssohn (1809-1847)

Stråkkvartett nr. 5 i Ess-dur op 44 nr 3

Allegro vivace

Scherzo: Assai leggero vivace

Adagio non troppo

Molto allegro con fuoco
